

jímž hrozilo zapomenutí. Význam je zde nutné spatřovat zejména v potenciálu informací pro další badatele. Drobným nedostatek formálního rázu je absence číslování stránek, která poněkud komplikuje odbornou práci s textem. Naopak velmi cenný je pečlivý seznam zdrojů včetně archiválií i nepublikovaných textů.

Nezbývá než autorům pogratulovat a vyjádřit dík za první vlašťovku na poli výzkumu ženského fenoménu v rámci regionálních kulturních a společenských dějin a historie vědy a vzdělávání a doufat v brzké navázání na zdařilou publikaci *Plzeňské ženy významné, zasloužilé i zajímavé. 1840-1939*.

Naděžda Morávková

Milena HAJNÁ, *Šaty chodící. Každodennost a symbolika ve šlechtickém šatníku raného novověku*, Národní památkový ústav, České Budějovice 2016, 256 s.

Jistě stojí za pozornost, že během několika málo posledních let se k českému čtenáři dostává již třetí knižní publikace věnovaná raně novověkému odívání¹⁾ – tentokrát speciálně zaměřená na jeho všední a symbolickou stránku ve šlechtickém prostředí. M. Hajná, která nedávno obhájila disertační práci o vlivu španělské módy na české urozence a domácímu publiku je známá třeba rožmberským „průvodcem“,²⁾ je již ve svém oboru dávno erudovanou autorkou, přestože jde na tomto poli o její první monografii, završující dlouholetý výzkum.

V úvodu se autorka stručně věnuje přehledu dosavadního bádání a studovaných pramenů, z nichž na prvním místě stojí pochopitelně ty ikonografické, ale ani písemné archivní zdaleka nepřicházejí zkrátka – i s ohledem na autorčino pracoviště se jedná zvláště o zdroje jihočeské provenience. Následující text by bylo možné rozdělit na dvě části: první, zabývající se terminologií a rozbořem šlechtické módy, a druhou, věnující se oděvu v urozencově životním cyklu. V první části se čtenář doví o rozdílech mezi šaty vinutými a chodícími, o způsobech uchovávání šatstva, o skladbě šlechticova šatníku, stejně jako o oděvním stylu a jeho proměnách ve středoevropském prostoru. Pro šlechtičny byly jejich reprezentativní šaty tím vůbec nejcennějším, co měly, takže se různé části oděvů dostávaly i do jejich testamentů, zatímco muži na ně měli spíše pragmatický pohled; např. pro nejvyššího českého kancléře z počátku 17. století Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic šlo v podstatě jen o „hadry“. Na druhou stranu však mnohé urozené rodiny uchovávaly šaty nebo jejich části po předcích coby součást rodové tradice a paměti (boty po Albrechtovi z Valdštejna, zakrvácená košile Karla Bonaventury Buquoye, údajný prostřelený šat při lovu císařovou ranou nešťastně zahynuvšího Schwarzenberka...). Ve druhé části můžeme společně s autorkou sledovat specifika šlechtického odívání podle stupňů lidského života, tj. od kolébky do hrobu. Je známo, že chlapi v útlém věku často (nikoli bezvýhradně) nosili dívčí šaty, aby hned poté napodobili módu mužů dospělých. Autorka každopádně upozorňuje i na celou řadu dalších, méně akcentovaných záležitostí, mj. na význam estetiky u dětského oděvu v rámci celkového vzhledu šlechtického potomka, či na účel vyobrazení zesnulých malých dětí, jejichž portrét v pohřebním ošacení mnohdy představoval pro rodiče nejdůležitější památku na jejich krátkou existenci. Naopak, portréty mládenců a panen nejednou posloužily i budoucím svatebním účelům: pro představu o nápadníkovi/nápadnici. Na následnou svatbu se přirozeně nešetřilo, což pochopitelně platilo i pro oděv, především ten nevěstin. Bohatou róbu doplňovaly luxusní šperky... a nejednou též červe-

1] Alena NACHTMANNOVÁ, *Mezi tradicí a módou. Odívání v Čechách od renesance k baroku*, Praha 2012; Zuzana SAFRÁTLOVÁ, *Oděv, schránka lidského těla i duše. Renesanční odívání měšťanských elit v metropolích zemí Koruny české*, Ústí nad Labem 2011.

2] Milena HAJNÁ, *Rožmberkové. Cestovní průvodce*, České Budějovice 2010.

ný karafiát. V manželství býval šlechtický pár na vrcholu svého společenského postavení a ekonomických možností, čemuž odpovídal jeho šatník, zatímco ve vdovské módě posléze dominoval konzervativní střih a z barev černá a bílá. Na poslední cestu vyprovázel urozeného člověka pohřební oděv, jakým je třeba již proslulý zrestaurovaný šat Markéty Františky Lobkovické z Ditrichštejna, vystavený dnes v mikulovském muzeu. Autorka na tomto místě věnuje adekvátní pozornost i posmrtným portrétům a sepulkrálním památkám, na nichž byli ovšem muži tradičně oděni coby „křesťanští rytíři“ do zbroje. Poslední kapitola pojednává o šatech a špercích jako daru.

Co do faktografie, alespoň nakolik dokáže níže podepsaný recenzent posoudit, je kniha prosta závažných pochybení a po jazykové stránce je nutno vyslovit velkou pochvalu autorce (za vytríbenou stylistiku a čtivost textu) i redakci, gramatické ani ortografické chyby čtenářský zážitek neruší. Kniha je doslova „vycpána“ nádhernými barevnými a černobílými snímky od prvotřídních českých fotografů, nechybí seznam pramenů, takřka vyčerpávající soupis literatury, velmi solidní poznámkový aparát a anglické resumé – snad jen místní (a možná i věcný) rejstřík by také našly své uplatnění a rejstřík jmenný by nemusel mít jen základní holou podobu bez životních dat a stručné identifikace osob. Tato drobná výtka však nemění nic na tom, že M. Hajná vytvořila poutavou a přínosnou knihu, která jistě zaujme nejen odborníka na raný novověk, ale snad každého zájemce o dějiny odívání.

Jan Kilián

Naděžda MORÁVKOVÁ, *Václav Čepelák a katedra historie plzeňské Pedagogické fakulty*, viaCentrum, Praha 2016.

Práce historičky plzeňského dějepisectví Naděždy Morávkové se tentokrát tematicky zaměřila na historiografii akademickou. Věnuje se biografii a odbornému odkazu významného plzeňského pedagoga a historika, zakladatele plzeňské katedry historie Václava Čepeláka. Čepelák, ač rodem z podbrdských Hořovic a částí kariéry spjatý s Opavou, je právem řazen mezi přední dějepisce plzeňského regionu. Zanechal po sobě významné dílo na poli historie železářství a slévárnství a na poli moderních sociálních dějin. Ještě významnější je jeho impakt redakční, stal se zakladatelem, dlouholetým šéfredaktorem a duší katedrálního periodika *Sborník Pedagogické fakulty. Dějepis*, předchůdce dnešního katedrálního časopisu *Bohemiae occidentalis historica*. Autorka, jak jsme u ní zvyklí, užila opět kombinace klasické práce s archivním pramenem a kvalitativního výzkumu, práce s dobovými pamětníky. Mezi přední pamětnické zdroje rozhodně patřily vzpomínky Miroslava Zikmunda, známého cestovatele, jenž byl Čepelákovým gymnaziálním žákem. Zmíněné vzpomínky i korespondenci mezi Zikmundem a Čepelákem autorka publikovala samostatně v rámci edice *Historikem ve dvacátém století*.^{1]} Čepeláková ediční práce a dějiny katedrálního periodika dovedené až do současnosti tvoří celou samostatnou kapitolu publikace a jsou cenným bibliografickým textem.

Nedílnou součástí sledované publikace je zachycení vývoje katedry, opět až do současnosti, a biogramy a výběrové bibliografie všech kmenových členů tohoto pracoviště napříč jeho dějinami. Čepeláková bibliografie je pak uvedena podrobně a v úplnosti.

Zajímavou součástí knihy jsou dva exkurzy. První je vlastně edicí, která plní současně dvě role – jednak je ukázkou Čepelákovy odborného stylu a jednak je tematicky součástí celé monografie, neboť podává dějiny budovy, v níž se historicky nachází katedry

1] Naděžda MORÁVKOVÁ, *Václav Čepelák ve vzpomínkách a korespondenci Miroslava Zikmunda*, Praha 2016.